

חוסר העיסוק בלימוד האמונה גורם לעזיבת הדת

מעוט העבודה, של הכנסת כל המחשבות הטובות והעדינות של כנסת ישראל למקום אחד, להתאימן ולהפרותן, הוא שגורם שאותן המחשבות, שהן באמת תולדות התהו והפכהו, שאינן עלולות להתאחד עם החיים הפנימיים והמלאים של האמה הישראלית, הדעות הקלושות הפאות מקצר הראות, וקטנות אמונה, של עז האחדות האלהית, מעזים של ישראל וגאונתם...

בניגוד ללימודי הגמרא, שבהם כן עסקו בכינוס השיטות השונות, הרי שבלמודי האמונה לא עסקו בזה:

אגרות הראי"ה, חלק ב, עמ' קעב:

"והנה כשאנו צריכים להרים את הנס בתוכן המלא של הכלל כולו ולכוין את לבבנו לתל-תלפיות זה, בכל העומק והרוחב שבכל הערכים הנכללים בו, מובן הדבר שבתחילה, מוטל חוב עלינו, הדוגלים בעז שם ד', העומדים על הבסיס החי והבטוח של האומה עדי עד, להכין בסיס של תוכן כללי בין העדרים השונים שבין עדר ד' זה כשהוא לעצמו". [למרות שישים "עדרים עדרים" (ראה סנהדרין צז, א), מכל מקום כולם הינם בכלל עדר ה', אלא שכל עדר מתפזר לכיוון אחר].

"הננו רחוקים זה מזה בדעות ובמהלכי נפש, מפני שנתחנכנו באופנים שונים, והושפענו מהשפעות שונות. אוצר הרוחניות שלנו, החלק הרוחני שבתורה בכל הרחבתו", נלימוד האמונה והמחשבה] "לא היה לנו לעסק קבוע עד כדי הכנסת כל גווניו לתוך לבבנו, כמו שעשו המעולים שבתלמידי החכמים בחילוקי הדעות המעשיות" [בניגוד ללימוד הגמרא, הרי שבלמוד האמונה לא הגענו לאחדות המחשבות האמוניות – מפני שכלל לא עסקנו בלימוד האמונה...]. "אלא במקרה הושפעה כל סיעה מהספרים היותר קרובים לחוגה" [והסתגרה בתוך הספרים הקרובים לשיטתה] "מן ספר האמונות והדעות עד הראשית חכמה", [למרות שמדובר בשיטות שונות לחלוטין, שכן ספר האמונות והדעות לרבנו סעדיה גאון הוא ספר פילוסופי ואילו ספר ראשית חכמה לרבי אליהו די וידאש הוא ספר שכל כולו נסתר], "מן 'נפש החיים' עד 'תולדות יעקב יוסף'", [כאשר ספר נפש החיים לרבי חיים מולוז'ין הוא ספר היסוד של תלמידי הגר"א ואילו ספר תולדות יעקב יוסף לרבי יעקב יוסף מפולנאה הוא ספר היסוד של תלמידי הבעש"ט], "מן 'יסוד ושורש העבודה' עד ה'מורה'", [כאשר ספר יסוד ושורש העבודה לרב אליעזר זיסקינד עוסק בעבודת ה' הפנימית ואילו ספר מורה הנבוכים לרמב"ם מנתח את יסודות האמונה בצורה ראציונלית ומסודרת], "מן ספר 'קב הישר' עד 'אגרות צפון'", [כאשר ספר קב הישר לרב שמואל קאיינדנבר הוא ספר מוסר המלא ביראת העונש, ולעומתו ספר אגרות צפון לרב שמשון רפאל הירש, אבי המחשבה החרדית בגרמניה, הוא ספר שכלתני] "ישנם קוים רבים מפרידים ומחברים", [ויש לדעת מהו הדומה ומהו השונה בין הספרים הללו]

"וסיעותינו הושפעו מכל אלה ודוגמתם כל אחת בפני עצמה, בעת אשר הצביון הכללי צריך להיות עשיר וכולל, עד אשר יוכל בעשרו לספוג גם את הטוב, הקודש והאמת, שיש גם באותו הצד הלועזי של הפסיעה דלבר', שיש באחרון הנזכר ודוגמתו. בסיידור עשיר כזה, ובהחזרת כל הגוונים הפזורים אל מקורם ושרשם, מבאר ישראל, יהיה אפשר לקוות לבא לאט לאט למעמד רוח כזה של הקפה שלמה, שעל כל פנים רבים יהיו בנו שיוכלו לדבר ולשאוף על השלמות של הנשמה הישראלית כולה, וממילא יהיה הכח היוצא מזה במוסר: שאיפה אמתית לטובת כלל האומה, אפשר להשמע ולהתברר. זהו הצעד הרוחני הראשון, שעלינו לכוון בעדו כונניות רבים, לפתחו ולהרחיבו" וכו'.

בני הנעורים, התוססים ומלאי החיים, נתקלים באמונה קטנה, חלקית ומבולבלת, אינם חשים גאווה בעצם השייכות לעם ישראל ולתורתו, ולכן הם עוזבים והולכים לרעות בשדות זרים:

מדוע כל אותם בני הנעורים 'זורקים את הכיפה' ועוזבים את התורה והמצוות? מפני שיש להם יצר הרע? מפני שהתורה אוסרת הכל ואילו הם רוצים להתיר את הכל? והרי תהליך הכפירה הגדול הזה החל אך ורק לפני כמאתיים שנה, ואילו יצר הרע כבר קיים באדם מאז ומעולם, ואם כן, מדוע בימות קדם לא עזבו את התורה והמצוות?! אלא, הדורות הקדמונים הסתפקו באמונה קטנה, ולעומתם הדורות האחרונים דורשים אמונה גדולה, וכאשר ישנה אמונה קטנה – הם בועטים בה. נמצא שאת האמונה הקטנה הם דחו ואילו לאמונה הגדולה עדיין לא הגיעו – והרי הם קרחים מכאן ומכאן. לכן יש צורך באמונה גדולה וכוללת!

עקבי הצאן, עמ' קח

באמת, בדורות עברו הכל האמינו בה', ואלו שחטאו עשו זאת רק מתוך חולשה וכניעה ליצרים הנמוכים ולתאוות השפלות. "בכל הזמנים ובכל הדורות אנחנו רואים, בדור שהוא מלא פרצות, הפרצות עוברות על פני כל חוגו המוסרי לכל צדדיו. דור שוכח אלוה הוא גם כן דור סורר ומורה, זולל וסובא". מאז ומתמיד כפירה באלוקי ישראל באה לידי ביטוי בשחיתות מוסרית נוראה ואיומה. "מראש מקדם, עת זנח ישראל את צור מעוזו, הנה מעבר מזה", מצד אחד היתה עבודה זרה, "זבחי אדם עגלים וישקון' (הושע יג, ב), ויצמדו לאילימים' (ע"פ תהלים קו, כח), וישכחו אל מושיעם' (ע"פ שם, כא), ומעבר מזה", מצד שני היתה הדרדרות מוסרית נוראה, "זנות יין ותירוש יקח לב' (ע"פ הושע ד, יא), וגנב יבוא פשט גדוד בחוץ' (שם ז, א)", האנשים פשעו בזנות ובגניבה. "פה נשים מבכות את התמוז' (ע"פ יחזקאל ח, יד), ושם 'כל אֶח עֶקֶב עֶקֶב וְכָל רַע רָכִיל יִהְיֶה' (ירמיה ט, ג). וזהו הקו", עיקרון זה לפיו רמתו המוסרית של הבעוט בכל קודש היתה שפלה ביותר, "עובר הוא" וחורז "גם על פני התולדה", ההסטוריה, "שלנו גם כן בגלות".

אבל במאתיים השנים האחרונות החוצפא בעקבתא דמשיחא "אינה דומה קלל למארכעות של עבריות אחרים, שהם היו לקיחות גמורות", מקולקלות ומושחתות לגמרי, "בדרך הריסה" (אורות, עמ' פב). יהודים אינם עוברים עבירות רק מפני שיצרם תקפם, ואינם כופרים מתוך נוחיות גרידא, שכן אם הטענה הזו, הגורסת שכל הכפירה וההתרחקות מן הקודש נובעות משיקולים של נוחיות בלבד, היתה נכונה, הרי שכל הדתיים לא היו נרתעים מקשיים אלא היו מלאי מסירות נפש יומם וליל, ולעומתם החילונים היו צריכים להיות בטלנים שאינם עושים דבר בחייהם, אינם גומלי חסדים, אינם בונים את הארץ, אינם מוסרים את נפשם... אבל – כותב הרב במאמר 'הדור' (עקבי הצאן, עמ' קז-קטז) – אנו רואים כיצד החילונים הינם אידיאליסטים ומוסרים את נפשם עבור אידיאלים בהם הם מאמינים. אם הם היו אנשים נהנתנים המחפשים רק את מה שייטיב עימם באופן אגואיסטי ואישי – הרי שלא היו מוסרים את נפשם עבור עם ישראל וארץ ישראל.